

SPOREN OP SPOREN OPSPOREN

Eén van de vroegste sporen is natuurlijk een scherv van een pot. Nog leuker word zo'n vondst als er sporen van versiering op aanwezig zijn. Hier ziet u een paar van deze vroege scherven met verschillende soorten van versiering.

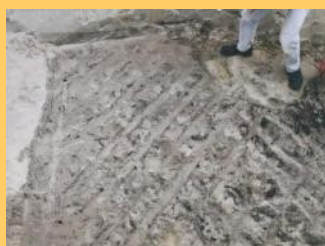

Op de eerste foto ziet u een scherv met sporen van polijsten, het glad afwerken van de wand van een pot. Op de tweede foto ziet u verschillende scherven met randversieringen zoals op de derde foto van een gerestaureerde pot duidelijk te zien is. Deze randversieringen worden met een vinger of nagel in de rand gedrukt waardoor een golfrand langs de bovenkant van de pot ontstaat. Afkomstig Kerkweg en Oosterweg, Heemskerk.

Op de foto's hieronder ziet u twee scherven met versieringssporen. Beide stammen uit de IJzertijd, ca. 400 - 200 jaar voor de jaartelling (VJ), afkomstig uit Heemskerk, Kerkweg.

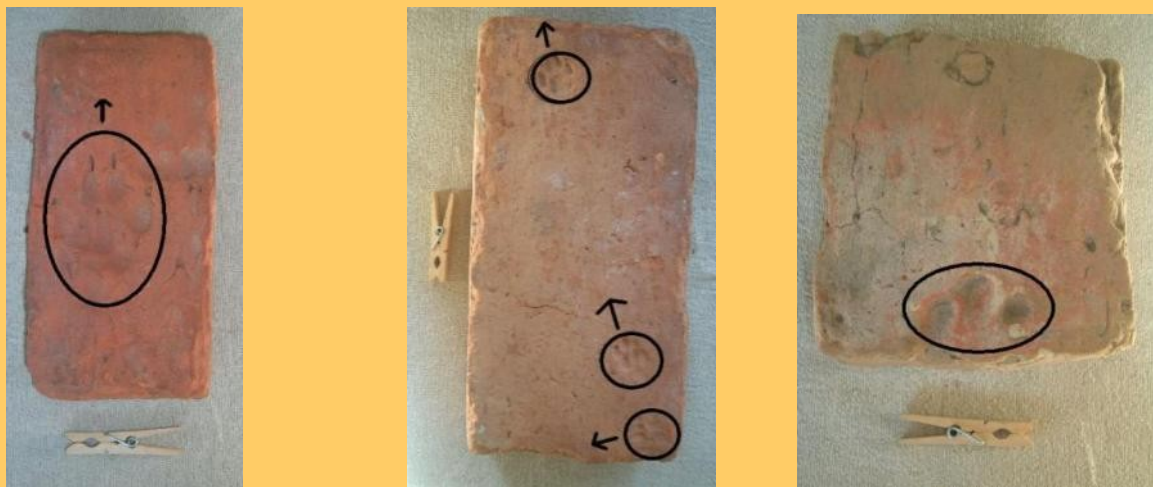
We vinden natuurlijk niet alleen scherven maar ook geheel andere sporen uit dezelfde periode. Hieronder ziet u vier verschillende soorten sporen zoals we die aantreffen in het bodemarchief. Sporen in het profiel die ons een aanwijzing geven over het tijdperk, eb en vloedsporen zoals die nu nog op het strand te vinden zijn maar dan uit een laag die al eeuwen onder het zand is verborgen, ploegsporen van een zogenaamd eergetouw en voetsporen en hoefafdrukken (van een klein paard). De sporen werden zichtbaar in een bouwput aan de Jan Ligthartstraat in Heemskerk (voormalig belastingkantoor) en dateren uit de IJzertijd, 600 VJ tot het jaar 0.

Heel bijzonder vonden wij de voetafdrukken van mensen uit die tijd en de hoefafdrukjes. Van beide heeft één van onze leden (C. Bleijendaal) een lakafdruk gemaakt zodat deze bewaard zijn gebleven. U ziet ze hieronder. Links de hoefjes en rechts een afdruk van een mannenvoet.

Om even bij de sporen van mens en dier te blijven tonen we hieronder drie bakstenen met daarop van links naar rechts een afdruk van een hondenpoot, afdruk van kattenpootjes en de afdruk van vingers. Deze stenen werden voor het bakken in de zon te drogen gelegd. Tijdens dat drogen zijn de afdrukken erin gekomen. De hond is waarschijnlijk weggejaagd getuige de diepe nagelindruk. Hij heeft zich afgezet voor een sprong. Het katje of meerdere katjes zijn er van drie verschillende kanten overheen gelopen. Bij de laatste steen heeft iemand geprobeerd de steen op te pakken terwijl die nog zacht was. Aan de onderkant is ook de duimafdruk te vinden (niet zichtbaar op de foto). Vlnr gevonden Breestraat-beverwijk, Lessestraat-Heemskerk.

Sporen op stenen vind je ook in de vorm van letters of merken, hieronder de letters WHW op een middeleeuwse baksteen. Dit zou een merk kunnen zijn van de steenbakker die zijn initialen in de steen heeft meegebakken. Gevonden in de omgeving van kasteel Assumburg, Heemskerk.

Deze sporen zijn of per ongeluk of met een vooropgezette bedoeling aangebracht. Veel vaker vinden we sporen die door gebruik zijn ontstaan, zoals bijvoorbeeld onderstaande slijtagesporen op plavuizen uit de 16e en 17e eeuw, gevonden in de Peperstraat, Beverwijk.

Slijtagesporen komen we ook tegen op keukengerei zoals hier op een koekenpan en kookpotten uit de 17e eeuw, gevonden Breesstraat, (C&A), Beverwijk. Duidelijk zichtbaar zijn de brandsporen van het kookvuur, de slijtagesporen van de pootjes en daaronder, wat minder zichtbaar de snijsporen in een koekenpan van het verwijderen van het baksel.

Dit waren slijtagesporen ontstaan door gebruik maar we vinden ook slijtagesporen ontstaan door de tijd, deze noemen we dan verweringsporen. Hieronder ziet u een wijnfles met dergelijke verweringsporen uit de 17e eeuw, gevonden in Westerhout, Beverwijk. Het regenboogeffect is een kenmerk van verwerking. Ook op botten vind je verweringsporen. Aan de ene kant heb je dan de natuurlijke verkleuring van wit naar grauwbruin maar bovendien weegt een oud bot heel weinig in tegenstelling tot een recent bot. Op onderstaande botten zijn bovendien sporen van verwerking gevonden. Duidelijk zichtbaar zijn snijsporen. Waarschijnlijk is dit slachtafval dat dan weer verwijst naar het voedsel dat men in vroeger tijd at. 18e eeuw, Kerkweg (Jansheren), Heemskerk.

Ook een verwijzing naar voedsel zijn bijna de kleinste sporen die we vinden. We bedoelen hiermee de zaden van gewassen die achterblijven in gebroken potten en kookgerei. Door deze te vergelijken met hedendaagse gewassen en de ons nog bekende maar uitgestorven soorten kunnen we weer meer te weten komen over de eetgewoontes van mensen uit vroeger tijden. Hieronder ziet u zo'n voorbeeld van diverse zaden van graangewassen met de voorbeeld gewassen die we gebruiken voor determinatie.

Bovenstaande sporen van voedsel vinden we maar zelden omdat deze meestal al zijn vergaan tegen de tijd dat wij de pot waarin zij zaten vinden. Een voorwerpje dat wij veel vinden en ook vaak de eerste vondst is van de beginnende amateur-archeoloog is het welbekende pijpenkopje en/of steeltje. Zo onbetekenend als de vondst lijkt kan men er toch nog het een en ander van leren. De grootte van het kopje is bepalend voor de ouderdom. De eerste kopjes waren klein want de tabak was nog duur en men was er dus zuinig mee. Latere pijpenkoppen zijn dubbel of wel driedubbel zo groot. Het verschil ziet u op onderstaande foto. Nog een manier om de ouderdom te bepalen is de dikte van de steel. Hoe dikker de steel, hoe ouder. Op de tweede foto ziet u verschillende voorbeelden van steeltjes waar duidelijk de dikte is te zien.

Op de derde foto ziet u de reden waarom de pijpenkopjes zijn opgenomen in deze tentoonstelling. Aan veel pijpenkopjes, zeker die uit de wat latere perioden, zit een zogenaamd hielmerk. (Zie links en rechtsboven op de inzet van de foto) Op dit hielmerk staan in veel gevallen letters en/of merkjes. Dit zijn de initialen en kenmerken van de maker van de pijp. In Gouda, waar de pijpen gemaakt werden, heeft men lijsten van deze merken. Aan de hand van deze lijsten kan men de maker 'opsporen' en een vrij precieze datering maken. Ook werden er versieringen aangebracht op de stelen en werden er op de kop zelf kleine afbeeldingen in reliëf aangebracht, zoals hieronder zichtbaar is.

Niet alleen op pijpenkopjes komen merken voor. Een soortgelijk verschijnsel zien we ook op steengoed kannen. Hieronder ziet u verschillende scherven van deze kannen met daarop stempelmotieven. Dit kan variëren van firmanamen tot versieringen of wapenafdrukken.

Deze sporen zijn net als op de pijpenkopjes moedwillig aangebracht maar de volgende twee foto's tonen sporen die toevallig zijn bewaard gebleven. Op de linkerfoto ziet u in een zalfpotje de resten van zalf met daarin nog zichtbaar een vingerafdruk, achtergebleven door het gebruik. De middelste foto toont het zalfpotje aan de buitenkant. Op de rechterfoto ziet u vingertopafdrukken die bij het maken van een pot zijn gemaakt.

Al deze sporen zijn vrij gemakkelijk mee te nemen en te conserveren. Bij de volgende sporen ligt dat wat moeilijker. Dit zijn profielsporen en sporen van een fundering. Hiervan kunnen we eigenlijk alleen maar tekeningen en foto's maken om ze voor het nageslacht te bewaren. Hieronder ziet u de funderingen van een woontoren uit de 14de eeuw aan de Breesstraat in Beverwijk (C&A), onderzocht in 1986. In de profielen zijn diverse zand- en kleilagen te zien; het zijn de sporen van het regelmatig verhogen van de vloeren. Op de tweede foto ziet u een overzicht van de funderingen van de pastorie van de Jansheren uit de 15de -16de eeuw. In 1968/1969 gevonden langs de Deutzstraat in Heemskerk. Funderingen zoals deze zijn sporen van het bouwen uit vroeger tijden die we regelmatig aantreffen wanneer er een gebouw in de dorps of stadskern wordt gesloopt teneinde plaats te maken voor nieuwbouw

Nog even een paar mooie scherven. Mooi in de zin van oud maar ook in de wijze waarop magering is toegepast. De scherven zijn uit de IJzertijd, dus ongeveer 2300 tot 2600 jaar oud. Magering wordt toegepast om te voorkomen dat een pot van klei in de oven barst en dus onbruikbaar wordt. Hiervoor wordt de klei gemengd met strohaksel, schelpengruis of fijngehakte plantenresten. In dit geval is er waarschijnlijk grof zand gebruikt. In dit zand zaten ook wat mineraalresten. Op de foto komt het niet erg goed over maar als u goed kijkt (met de rode pijltjes ter verduidelijking) ziet u wat oplichtende puntjes. In de echte scherven lijkt het alsof er een kleine hoeveelheid goud door de klei is gemengd. Het gaat hier echter om pyriet, ook wel genaamd gekkengoud, een mineraal dat lijkt op goud maar geen bijzondere waarde heeft. Goudzoekers in Amerika werden door het vinden van dit mineraal vaak op het verkeerde been gezet in de mening dat zij de vondst van hun leven hadden gedaan, vandaar de naam gekkengoud.

Archeologische sporen kunnen ons heel wat vertellen over hoe de mensen vroeger leefden, woonden en werkten. Tot op zekere hoogte kunnen we zelfs ontdekken hoe mensen dachten maar zeker weten doen we dat natuurlijk nooit. We weten in ieder geval dat ze in hun vrije tijd spelletjes speelden want daar vinden we weleens de bewijsstukken van in de vorm van speelschijfjes. Twee van dergelijke speelschijfjes zijn hier afgebeeld. een exemplaar uit de IJzertijd (links) en uit een iets latere periode, de Inheems-Romeinse tijd (rechts). Van welk spel het is weten we helaas niet. Mogelijk zijn bv een vorm van boter, kaas en eieren, maar ook het molenspel of een vorm van dammen zouden kunnen. Helaas zijn er geen spelregels of beschrijvingen van aangezien het geschreven woord nog niet algemeen gebruikt werd.

Dat is wel het geval bij de drie volgende voorbeelden. Die zijn dan ook uit een veel latere periode, de 17^e en 18^e eeuw. Ze geven heel duidelijk de sporen aan van het gedachtegoed van de mensen die toen leefden. Vooral de eerste spreuk op een schotel die waarschijnlijk als huwelijksgeschenk aan de jonge echtgenote werd gegeven is, hoe waar het ook mag zijn, heden ten dage geen geschikt huwelijkscadeau meer.

Schoon gewassen net gevouwen,
is de Pronk der jonge vrouwen

Hij die zijn eigen hart doorziet,
veroordeelt zijnen broeder niet

Wie is er vrij van
hovaardij

Als laatste nog even een spoor van de kleding uit vroeger tijden. Stoffen vergaan vrij snel, dus worden die ook weinig gevonden. Kledingresten zijn dan vaak ook niet voldoende om te kunnen reconstrueren hoe het er nu precies uitzag. Hiervoor zijn we dus over het algemeen aangewezen op afbeeldingen en beschrijvingen uit vroeger tijden. Een uitzondering vormt het schoeisel waarbij vooral de zolen de tand des tijds nog weleens weten te weerstaan. Dit kinderschoentje is daarvan een heel mooi voorbeeld. U ziet de zij, onder en binnenzijde van het schoentje. De bovenkant is vergaan maar de spijkertjes en de hak zijn nog zichtbaar.

Hiermee besluiten we deze tentoonstellingspagina. Hopelijk vond u het de moeite waard.